

Miljø- og
Fødevareministeriet
Naturstyrelsen

Natura 2000- plejeplan

for lysåbne naturtyper og arter
på Naturstyrelsens arealer
2. planperiode 2016-2021
i Natura 2000-område N175
Horreby Lyng og Listrup Lyng

Titel:

Natura 2000-plejeplan for lysåbne naturtyper og arter på Naturstyrelsens arealer.
2. planperiode 2016-2021 i Natura 2000-område N175
Horreby Lyng og Listrup Lyng

Udgiver:

Naturstyrelsen
Gjøddinggård
Førstballevej 2
7183 Randbøl
www.nst.dk

År:

2017

Foto:

Naturstyrelsen

Kort:

Naturstyrelsen, på baggrund af kortmaterialer i henhold til tilladelse G18/1997 (Kort og Matrikelstyrelsen)

ISBN nr.

[xxxxx]

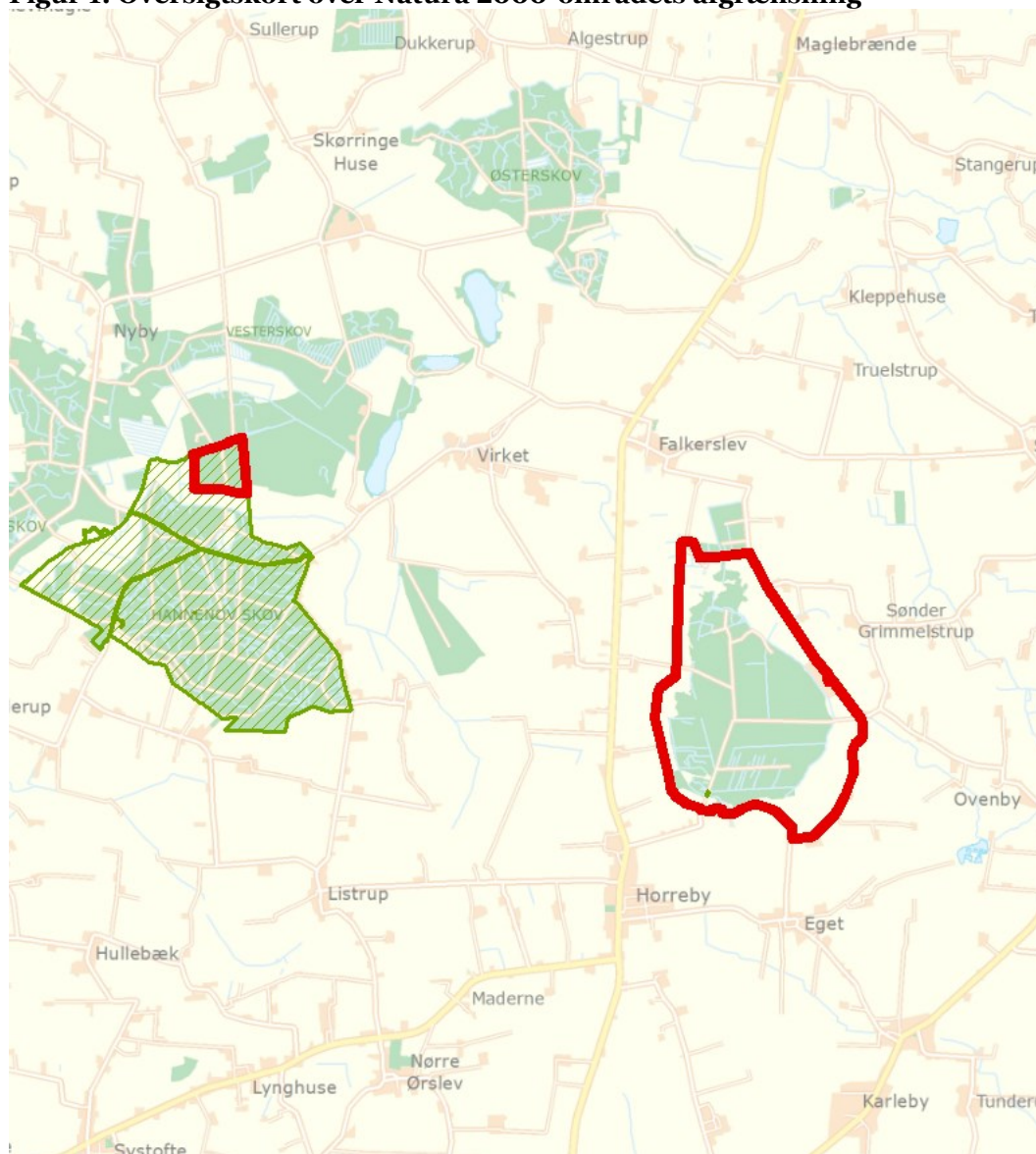
Må citeres med kildeangivelse.

1. Generelt

Der er 20. april 2016 offentliggjort Natura 2000-planer for 252 områder i Danmark.

Denne plejeplan følger op på Natura 2000-planen for område N175 Horreby Lyng og Listrup Lyng og vedrører Naturstyrelsens arealer på ca. 15 ha.

Figur 1: Oversigtskort over Natura 2000-områdets afgrænsning

- Natura2000 område
- Naturstyrelsens areal

I denne plejeplan er arealer og indsats opdelt på henholdsvis lysåbne naturtyper og arter knyttet til de lysåbne naturtyper. Bemærk, at Naturstyrelsens samlede arealforvaltning i området er omfattet af flere planbestemmelser og retningslinjer end dem, der findes i denne plan. For supplerende læsning herom henvises til driftsplanen og det tilhørende Naturplejeark, som kan findes på Naturstyrelsens hjemmeside www.nst.dk.

Naturstyrelsen har udarbejdet et resumé af plejeplanen, som indgår i en kommunal Natura 2000-handleplan. Dette resumé er vedlagt som bilag 1.

Plejeplanen gælder for perioden 2016 -2021 og skal således senest være gennemført med udgangen af år 2021. Plejeplanen vil forsat være gældende efter 2021 og efterfølgende alene blive ajourført, når der foretages ændringer i udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, ændringer i Natura 2000- eller driftsplanlægningen eller ændringer i øvrige forhold, der måtte give anledning til at ajourføre plejeplanen.

På baggrund af nærværende plejeplan opdateres Naturplejearket, der er et bilag til enhedens driftsplanlægning, hvor de specifikke plejetiltag vil være beskrevet på lokalitetsniveau, med bl.a. angivelse af naturtilstand, plejemål, plejetiltag, udløb og prioritering (tidsfølge).

Grundlag for prioriteringer og valg

Natura 2000-planen udgør grundlaget for plejeplanens prioriteringer og valg. I de tilfælde hvor der har været forudset en modstrid mellem hensyn til forskellige arter og/eller naturtyper på områdets udpegningsgrundlag, har Natura 2000-planen allerede foretaget denne prioritering.

Overvågning

Natura 2000-indsatsen bliver løbende overvåget i forhold til udpegningsgrundlag og naturværdier via NOVANA overvågningsprogram. Desuden afrapporterer Danmark den nationale indsats vedrørende habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne til EU-kommissionen hvert 6. år.

I 2016-18 foretager Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning (SVANA) genkortlægning og tilstandsvurdering på alle arealer (lysåbne naturtyper og skovnaturtyper), og resultatet forventes at indgå i kommende basisanalyser for hvert enkelt område i 2019.

Få adgang til MiljøGIS overvågningsdata fra basisanalysen her:

<http://miljoegis.mim.dk/cbkort?profile=natura2000planer2h2014>

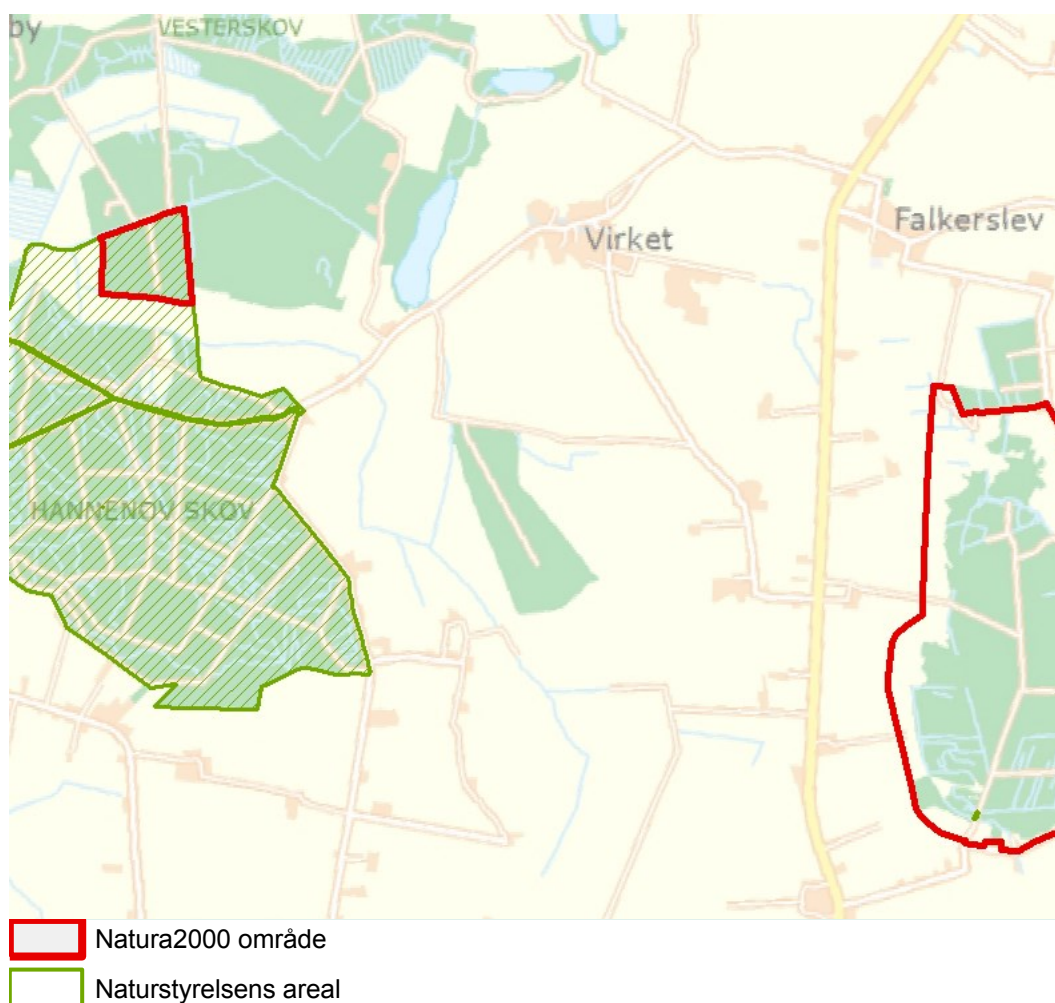
2. Områdebeskrivelse

Natura 2000-område Horreby Lyng og Listrup Lyng har et areal på 272 ha. Det består af to habitatområder, som er udpeget for at beskytte sjældne højmosenatur og levesteder for stor kærguldsmed. Horreby Lyng er kommunalt og privatejet, mens Listrup Lyng, der også kaldes Borremosen, ejes af Naturstyrelsen. Denne plejeplan vedrører alene Listrup Lyng.

Listrup Lyng udgøres af et mindre areal med fire store tørveskær med omkringliggende tørvebrinker. Området ligger øverst i afstrømningsområdet til Tingsted Å og rummer hængesæk, men ikke højmosenatur. På brinkerne er der skovbevokset tørvemose og anden skov. Området er udpeget af hensyn til forekomsten af stor kærguldsmed.

For en uddybende beskrivelse af Natura 2000-området, herunder præsentation af udpegningsgrundlaget for området, henvises til [Natura 2000-planen](#). På SVANAs hjemmeside kan der også findes forklaring af begreber mv.

Figur 2: Kort over Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-området

Naturstyrelsens areal i Listrup Lyng er på ca. 15 ha. Hovedparten er udgravede tørveskær fra 2. verdenskrig. Brinkerne er groet til, og en stor del udgøres af skovbevokset tørvemose. Vandfladerne i de fire skær er delvis groet til med hængesæk, og der er frit vand i de tre skær. I modsætning til søerne i Natura 2000-områdets andet habitatområde, Horreby Lyng, er disse søer endnu ikke kortlagt og tilstandsvurderet, jf. basisanalysen for området.

Tabel a: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

Lysåbne naturtyper (ha)		
	Naturtype	Total
7140	Hængesæk	2,2
I alt		2,2

I udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området er desuden nævnt følgende arter, der begge er registreret i Naturstyrelsens dele af Natura 2000-området:

- stor kærguldsmed
- sumpvindelsnegl

Hængesæk blev først tilføjet udpegningsgrundlaget i 2. planperiode. Tilstanden er moderat for begge de to forekomster af naturtypen. Artstilstanden for begge er moderat. Strukturtilstanden for den vestlige forekomst er god, mens den er moderat for den østlige forekomst, dvs. at der her sandsynligvis er et potentiale for forbedring.

Begge arterne på udpegningsgrundlaget er konstateret i Listrup Lyng i forbindelse med NOVANA overvågning, jf. basisanalysen. Der er endnu ikke foretaget tilstandsvurdering af de to arters levesteder.

3. Status for gennemførelse og erfaringer fra 1. plejeplanperiode

Plejeplanen for 1. planperiode omfattede 2 plejetiltag for hhv. lysåben natur og arter. I begge tilfælde var der tale om indsats i form af rydning af bevoksning.

For den lysåbne naturtypes vedkommende byggede mål og indsats på en foreløbig kortlægning af den forventet tilstedeværende søtype, nemlig brunvandet sø. Som det fremgår af den aktuelle basisanalyse, er der imidlertid endnu ikke foretaget en egentlig kortlægning og tilstandsvurdering af tørveskærene, og indsatsen for disse er derfor ikke gennemført.

Ved anden kortlægning af habitatnaturtyper i området i 2011 blev to forekomster af hængesæk registreret, men denne naturtype var ikke erkendt og derfor ikke planlagt for i 1. plejeperiode.

Indsatsen for stor kærguldsmed er gennemført, men arealmæssigt i mindre omfang end anført i plejeplanen, jf. tabel d.

Naturstyrelsen har gennemført en evaluering i form af en statusopgørelse og overvejelser om hvilke erfaringer, der kan drages af første planperiode. Med baggrund i denne evaluering kan Naturstyrelsen konkludere, at de planlagte indsatser er gennemført i plejeperioden for Naturstyrelsens arealer og at disse indsatser har bidraget positivt til opfyldelse af Natura 2000-planens målsætninger.

Tabel b: Status for gennemførelse af plejeplanens mål for 1. planperiode 2009-2015

Gennemførte indsatser (antal)	1	Gennemførte indsatser (areal)	0,5 ha
Ikke-gennemførte indsatser (antal)	1	Ikke-gennemførte indsatser (areal)	< 1 ha

Tabel c: Oversigt over konkrete plejetiltag der ikke er gennemført med begrundelse

Natur type	Naturtype navn	Plejemål	Plejetiltag	ha	Begrundelse for manglende gennemførelse
3160	Brunvandet sø	Naturtype-bevarende pleje	Rydning af bevoksning	< 1	Tørveskærene er endnu ikke kortlagt. Se tekst ovenfor.

Generelle bemærkninger og konkrete erfaringer i forhold til 1. generations plejeplanlægning

Generelle bemærkninger

Habitatområdet er primært udpeget af hensyn til forekomsten af stor kærguldsmed. Der er andre sjældne guldsmede i området, fx kilepletmosaikguldsmed. Så vidt det kan vurderes, har bestanden af stor kærguldsmed det godt i Listrup Lyng, hvor hele lokaliteten er godt i læ, og der samtidig er tørveskær med forskellige vandplanter og frie soleksponerede vandflader. Der er et rigt insektliv og gode fourageringsmuligheder for de voksne dyr. Plejen skal derfor være moderat. Lokaliteten er meget lille, og det bedste man kan gøre for arten, er givetvis at tilvejebringe nye levesteder i nabolaget.

Hængesækken er formentlig under udbredelse i de tidligere tørveskær. Det skal fremover vurderes, i hvilke grad der er en konflikt mellem dette perspektiv og levestedsforholdene for stor kærguldsmed.

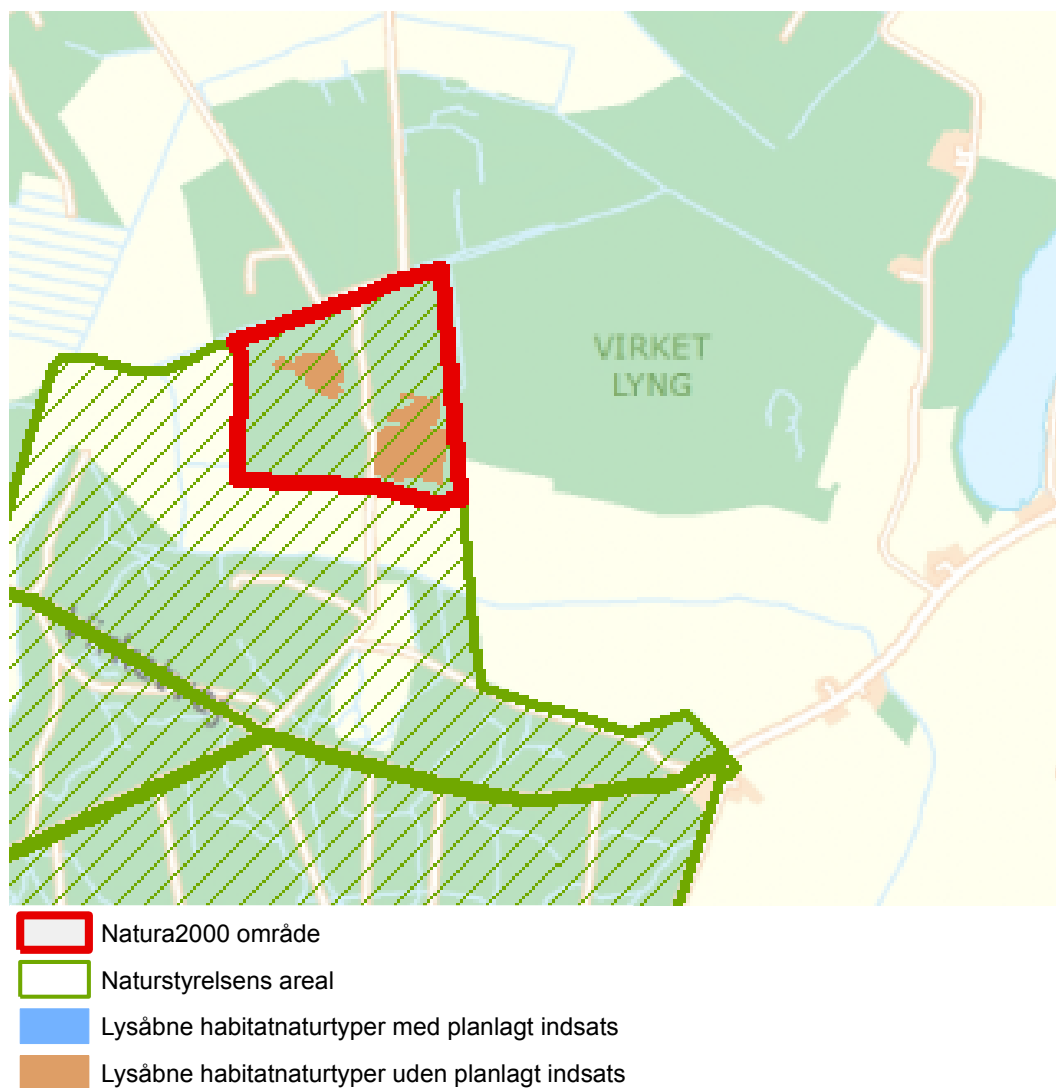
Konkrete erfaringer

- Der er gennemført rydning af 0,5 ha opvækst og bevoksning på brinkerne af 2 tørveskær. Det er mindre end de 1,5 ha, der er anført i plejeplanen, men vurderes at være tilstrækkeligt i forhold til opretholdelse af gode levestedsforhold for stor kærguldsmed.
- Habitatområdet kan tilsyneladende vedligeholdes med moderat plejeindsats. Forekomsterne af hængesæk har moderat naturtilstand (såvel moderat arts- som strukturtilstand). Det vurderes, at delvis rydning af vedplanteopvækst på hængesækken vil kunne forbedre strukturen umiddelbart og dermed på lidt længere sigt artstilstanden.
- Den forestående indsats for hængesæk kan sandsynligvis tilrettelægges, så den samtidig tilgodeser levestedsforholdene for stor kærguldsmed.
- Listrup Lyng har betydelig værdi som publikumsområde. Plejen kan og bør også udformes, så den tjener publikumshensyn, fx indsyn til de åbne tørveskær.

4. Mål og plejetiltag

Figur 3: Oversigt over lysåbne naturtyper og planlagte indsatser i Natura 2000-området

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger og adresserer konkret følgende områdespecifikke retningslinjer fra Natura 2000-planens indsatsprogram:

- Naturstyrelsen skal være særligt opmærksom på stor kærguldsmed, som har væsentlige forekomster i området og er i tilbagegang i det biogeografiske område.

I dette afsnit beskrives Naturstyrelsens *mål* for de ovenstående lysåbne naturtyper og arter i denne planperiode. Der kan være flere mål for et givet areal med en naturtype, og det samme kan være tilfældet for en art.

Desuden præsenteres de typer af *plejetiltag*, som Naturstyrelsen vil anvende på baggrund af Naturstyrelsens erfaringer og bedste viden om naturpleje, der blandt andet omtales i det vejledende indsatskatalog for N2000-plejeplanlægning for lysåbne naturtyper, Skov- og Naturstyrelsens Naturplejestrategi (1999), Naturstyrelsens plejebog om 'Græsning og høslæt i naturplejen', Naturstyrelsens plejebogsserie for henholdsvis overdrev, ferske enge, søer, strandenge, hede, mose, små vandhuller samt Naturstyrelsens Naturportal.

På et areal kan der forekomme mere end én slags plejetiltag, ligesom der kan være fastlagt flere tiltag for en art.

Arealtallene i tabellerne udtrykker Naturstyrelsens vurdering af omfanget af de enkelte plejetiltag, der vil blive gennemført i plejeplanens periode. I Naturplejearket der ligger som bilag til driftsplanen fremgår Naturstyrelsens vurdering af plejebehovet for de løbende samt enkeltstående plejetiltag, herunder med en angivelse af lokaliteten, en prioritering af tidsfølgen på plejetiltagene, naturtilstanden og plejebehovet.

Plejemål og plejetiltag for lysåbne naturtyper

Der vil på de lysåbne naturtyper i dette Natura 2000-område blive foretaget *løbende* pleje, med henblik på opretholdelse af naturtypen hængesæk i form af rydning af vedplanteopvækst, jf. nedenstående skema.

Tabel d: Plejemål for lysåbne naturtyper

Målsatte habitatnaturtyper (ha)					
		Naturtype	Målsætning	Total	
Eksisterende habitatnatur	7140	Hængesæk	Sikring af naturtypen	2,2	
			Naturtypebevarende pleje	2,2	

Tabel e: Planlagte løbende plejetiltag af hensyn til lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)					
		Naturtype	Plejetiltag	Omfattet af eksisterende planlægning	Total
Eksisterende habitatnatur	7140	Hængesæk	Rydning af opvækst	Eksisterende	0,4

I tabel e dækker kategorien "Eksisterende" over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.

Plejemål og plejetiltag for arter

Som hovedregel vil arterne på udpegningsgrundlaget have gavn af plejetiltagene for naturtyperne i de områder som arten er eller potentielt kan blive tilknyttet. Disse plejetiltag fremgår af tabel e.

Stor kærguldsmed er fremhævet i Natura 2000-planens områdespecifikke retningslinjer. Arten kræver særlig opmærksomhed, da den er kategoriseret som truet i det biogeografiske område. I Listrup Lyng er det vurderingen, at der er stor kærguldsmed har en god og relativt stor bestand i forhold til områdets beskedne størrelse. Levestedet skal plejes for at der er en passende tilgroningsgrad med både læ og solbeskinnede vandflader med submerse vandplanter. Dette kan dog ske gennem naturtypeplejen, idet rydning af en del af træopvæksten i forekomsterne af hængesæk samtidig vil kunne gavne ynglestederne for stor kærguldsmed.

Sumpvindelsnegl er konstateret på kærstar og andre højstauder i nogle af de samme områder, som bliver omfattet af den kommende pleje. Det vurderes også, at naturtypeplejen vil tilgodese denne art, da en vid udbredelse af de planter, som sumpvindelsneglen foretrækker at søge føde på, også sikres bedst, hvis vedplanteopvæksten ikke bliver massiv.

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på styrelsens arealer i N175 forventes at medføre, at naturtyper og arter på sigt opnår gunstig bevaringsstatus. Dette indebærer:

- For naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til naturtilstandsklasse III-V er målsætningen, at udviklingen i deres naturtilstand er i fremgang, således at der på sigt opnås naturtilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- Det samlede areal af naturtypen/levestedet skal være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det.
- For naturtyper og arter uden tilstandsvurderingssystem er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af levestederne stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for tilstrækkelige egnede yngle- og fourageringsområder for arterne.

Levestederne for stor kærguldsmed og sumpvindelsnegl er endnu ikke tilstandsvurderet. Men forventningen er, at naturtypeplejen vil være tilstrækkelig til at sikre god – høj tilstand af levestederne.

Bilag

Bilag 1: Resumé af plejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område N175 Horreby Lyng og Listrup Lyng

Natura 2000-område Horreby Lyng og Listrup Lyng har et areal på 272 ha. Det består af to habitatområder, som er udpeget for at beskytte sjælden højmosenatur og levesteder for stor kærguldsmed. Horreby Lyng er kommunalt og privat ejet, mens Listrup Lyng, der også kaldes Borremosen, ejes af Naturstyrelsen. Denne plejeplan vedrører alene Listrup Lyng.

Listrup Lyng udgøres af et mindre areal med fire store tørveskær med omkringliggende tørvebrinker. Området ligger øverst i afstrømningsområdet til Tingsted Å og rummer hængesæk, men ikke højmosenatur. På brinkerne er der skovbevokset tørvemose og anden skov. Området er udpeget af hensyn til forekomsten af stor kærguldsmed.

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger og adresserer konkret følgende områdespecifikke retningslinjer fra Natura 2000-planens indsatsprogram:

- Naturstyrelsen skal være særligt opmærksom på stor kærguldsmed, som har væsentlige forekomster i området og er i tilbagegang i det biogeografiske område.

Tabel I: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

Lysåbne naturtyper (ha)		
	Naturtype	Total
7140	Hængesæk	2,2
I alt		2,2

Indsats for de lysåbne naturtyper

I det følgende angives Naturstyrelsens planlagte indsats for de lysåbne naturtyper på udpegningsgrundlaget.

Tabel II: Plejemål for lysåbne naturtyper

Målsatte habitatnaturtyper (ha)				
		Naturtype	Målsætning	Total
Eksisterende habitatnatur	7140	Hængesæk	Sikring af naturtypen	2,2
			Naturtypebevarende pleje	2,2

Tabel III: Planlagte løbende plejetiltag for lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)			Omfattet af eksisterende planlægning	
	Naturtype	Plejetiltag	Eksisterende	Total
Eksisterende habitatnatur	7140	Hængesæk	Rydning af opvækst	0,4

I tabel III dækker kategorien "Eksisterende" over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.

Indsats for arter

Stor kærguldsmed er fremhævet i Natura 2000-planens områdespecifikke retningslinjer. Arten har i Listrup Lyng en god og relativt stor bestand i forhold til områdets beskedne størrelse. Levestedet skal plejes for at der er en passende tilgroningsgrad med både læ og solbeskinnede vandflader med submerse vandplanter. Dette kan dog ske gennem naturtypeplejen, idet rydning af en del af træopvæksten i forekomsterne af hængesæk samtidig vil kunne gavne ynglestederne for stor kærguldsmed.

Denne indsats vurderes også at være til gavn for den anden art på udpegningsgrundlaget, sumpvindelsnegl.

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på styrelsens arealer i N175 forventes at medføre, at naturtyper og arter på sigt opnår gunstig bevaringsstatus. Dette indebærer:

- For naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til naturtilstandsklasse III-V er målsætningen, at udviklingen i deres naturtilstand er i fremgang, således at der på sigt opnås naturtilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- Det samlede areal af naturtypen/levestedet skal være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det.
- For naturtyper og arter uden tilstandsvurderingssystem er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af levestederne stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for tilstrækkelige egnede yngle- og fourageringsområder for arterne.

I Listrup Lyng betyder det, at naturtilstanden for naturtypen hængesæk forbedres til god – høj som konsekvens af den igangsatte pleje.

Levestederne for stor kærguldsmed og sumpvindelsnegl er endnu ikke tilstandsvurderet. Men forventningen er, at naturtypeplejen vil være tilstrækkelig til at sikre god – høj tilstand af levestederne.

**Miljø- og
Fødevareministeriet**
Naturstyrelsen

Gjøddinggård
Førstballevej 2
7183 Randbøl

www.nst.dk